
Ο ρόλος του Ισραήλ στην ασφάλεια της Αν. Μεσογείου

Ο αγωγός EastMed και η συνεργασία
με την Ελλάδα σε όλους τους τομείς

Θεόδωρος Πανάγος

Η παρατεταμένη προκλητική συμπεριφορά της Τουρκίας τα τελευταία χρόνια, με αποκορύφωμα την πρόσφατη συμφωνία της με την Λιβύη για τον καθορισμό θαλασσιών ζωνών στο πλαίσιο της προσπάθειάς της να επεκτείνει την σφαίρα επιρροής της στην Μεσόγειο και ανεξαρτήτως της νομιμότητας της συμφωνίας αυτής, θέτει εκ των πραγμάτων το ζήτημα των ουσιαστικών συμμαχιών της Ελλάδος με άλλες χώρες του μεσογειακού χώρου.

Ο ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΝΑΓΟΣ είναι Δικηγόρος, Επισκ. Καθηγητής στο Δίκαιο Ενέργειας και το Διασυνοριακό Εμπόριο Ενέργειας στο Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος, στο Δίκαιο Υδρογονανθράκων στο Πανεπιστήμιο του Exeter, καθώς και πρώην Αντιπρόεδρος της ΡΑΕ

Προφανώς, είναι εξαιρετικά σημαντικό το γεγονός ότι η χώρα μας έχει συνάψει συμφωνίες με την Αίγυπτο, τη μεγαλύτερη χώρα του αραβικού κόσμου, ωστόσο η σημαντικότερη συνεργασία είναι αυτή με το κράτος του Ισραήλ. Οι σχέσεις της Ελλάδος με το Ισραήλ πέρασαν αδικαιολόγητα στο παρελθόν μέσα από δύσκολες καταστάσεις, κυρίως με ευθύνη των ελληνικών κυβερνήσεων. Το Ισραήλ είναι το μόνο δημοκρατικό κράτος στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, με Δυτικό προσανατολισμό, ενώ περιβάλλεται από αραβικές χώρες που στο παρελθόν ήταν απόλυτα εχθρικές, ενώ σήμερα τα πράγματα έχουν σημαντικά μεταβληθεί, αφού με πολύ λίγες εξαιρέσεις, το Ισραήλ έχει αποκατε-

στημένες σχέσεις με τους Άραβες ή μη γείτονές του.

Η κακή αξιολόγηση των σχέσεων μεταξύ των δυο χωρών στην δεκαετία του '80, όταν η τότε ελληνική κυβέρνηση έθεσε ως στόχο της εξωτερικής πολιτικής της την ευνοϊκή μεταχείριση του Παλαιστινιακού και του εν γένει αραβικού παράγοντα σε σχέση με το Ισραήλ, υπήρξε αρνητικός παράγοντας για την περαιτέρω προαγωγή των σχέσεων των δυο χωρών. Η μετέπειτα ιστορία απέδειξε την μη ορθή εκτίμηση της τόσο στενής προσέγγισης Παπανδρέου-Αραφάτ ή Καντάφι, αφού ο αραβικός κόσμος ήταν απολύτως επιφυλακτικός να στηρίξει τα εθνικά μας θέματα σε διεθνείς οργανισμούς και ιδίως το Κυπριακό, ενώ με την πάροδο του χρόνου το Ισραήλ απέκτησε διπλωματικές σχέσεις με όλα σχεδόν τα κράτη του αραβικού κόσμου. Να σημειωθεί ότι η μονομερής εξωτερική προσέγγιση της τότε ελληνικής κυβέρνησης είχε ως αποτέλεσμα και την ανάπτυξη ενός κλίματος ιδιότυπου αντισημιτισμού σε κάποια στρώματα της ελληνικής κοινωνίας.

Μόλις στις αρχές της δεκαετίας του '90, ο τότε πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης επισκέφθηκε το Ισραήλ και εγκαινίασε μια νέα εποχή στις σχέσεις μεταξύ των δυο χωρών [1]. Η ανάπτυξη των σχέσεων ήλθε, κατ' αρχάς, με την

προώθηση των οικονομικών ανταλλαγών και συνεχίστηκε με την συνεργασία και σε άλλους τομείς. Σήμερα όλο και περισσότεροι Ισραηλινοί επισκέπτονται την χώρα μας, αποτελώντας μια υπολογίσιμη τουριστική δύναμη.

Το Ισραήλ έχει την πιο δυναμική οικονομία [2] της Μέσης Ανατολής, με τεράστια τεχνολογία σε όλους τους τομείς: ανάπτυξη στην ιατρική, την αγροτική οικονομία, την αμυντική βιομηχανία, την απόκτηση πληροφοριών, ενώ διαθέτει σαφή υπεροπλία στον αέρα και την γη, απέναντι σε όλους τους γείτονές του και όχι μόνον. Επιπρόσθετα, η ισραηλινή κοινωνία είναι εξαιρετικά προσαρμοσμένη στις διαρκείς, σχεδόν μόνιμες, δυσκολίες της καθημερινής ζωής που είναι σε πλήρη συμβατότητα με την πολεμική ετοιμότητα που το Ισραήλ οφείλει να έχει, προκειμένου να διατηρήσει την εθνική του ανεξαρτησία και την εδαφική του ακεραιότητα. Παρά το γεγονός ότι ανήκει σε άλλη ήπειρο, το Ισραήλ έχει στενές σχέσεις με την Ευρώπη, μετέχοντας σε πολλές ευρωπαϊκές διοργανώσεις, αθλητικές, μουσικές κ.α. Βέβαια, δεν είναι μέλος της ΕΕ ούτε του ΝΑΤΟ, αφού προπαθεί με τις δικές του δυνάμεις να οργανώσει την οικονομία του και την άμυνά του, και μάλιστα με μεγάλη επιτυχία.

Η χώρα μας συμμετέχει στο Βο-

REUTERS/ALKIS KONSTANTINIDIS

Ο Κύπριος πρόεδρος, Νίκος Αναστασιάδης, ο πρωθυπουργός της Ελλάδας, Κυριάκος Μητσοιάκης, και ο πρωθυπουργός του Ισραήλ, Βενιαμίν Νετανιάχου, σε κοινή συνέντευξη Τύπου μετά την υπογραφή συμφωνίας για την κατασκευή του υποθαλάσσιου αγωγού EastMed για μεταφορά φυσικού αερίου από την Ανατολική Μεσόγειο στην Ευρώπη, στο Ζάππειο Μέγαρο, στην Αθήνα, στις 2 Ιανουαρίου 2020.

ρειοατλαντικό Σύμφωνο ήδη από το 1952, ενώ αποτελεί κράτος-μέλος της ΕΕ και ανήκει στον σκληρό πυρήνα της, την Ευρωζώνη. Και το ερώτημα βρίσκεται συνεχώς στους απασχολούμενους με την ενημέρωση της κοινής γνώμης: είναι αρκετές οι συμμετοχές αυτές, για να διασφαλιστεί η εδαφική μας ακεραιότητα σε περίπτωση μιας έστω και περιορισμένης εμπλοκής της χώρας μας

με την Τουρκία;

Μέχρι πρότινος μπορεί οι σχέσεις μας με την Τουρκία να περνούσαν περιόδους μικρής ή μεγάλης έντασης, αλλά θα μπορούσε κάποιος να ισχυρισθεί ότι η κατάσταση ήταν ελεγχόμενη, αφού οι δυο χώρες είναι μέλη του ΝΑΤΟ και ανήκαν στην Δυτική σφαίρα επιρροής. Την περίοδο του «ψυχρού πολέμου», η Δύση θεωρούσε την Τουρκία ως ανάχωμα έναντι

της σοβιετικής επιρροής και την «φρόνιζε» ιδιαίτερα. Εννοείται ότι δεν έλειπαν οι οικονομικές ανταλλαγές μεταξύ των δυο πλευρών του Αιγαίου, κυρίως στην περιοχή της Ιωνίας που είναι καθημερινές, ιδίως κατά την θερινή περίοδο.

Μετά την πώση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης τα πράγματα και οι θέσεις της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής άλλαξαν. Οι Τούρκοι πολιτικοί θεώρησαν ότι, διασφαλισμένοι πλέον από τον σοβιετικό κίνδυνο, θα μπορούσαν να αναδείξουν την χώρα τους σε μεγάλη περιφερειακή δύναμη. Οι επιφυλάξεις τους, όμως, στους πολέμους του Κόλπου εκνεύρισαν την Δύση και ιδίως τις ΗΠΑ. Ωστόσο, πολιτικοί αναλυτές στις ΗΠΑ θεωρούσαν ακόμα ότι η Τουρκία θα μπορούσε να γίνει μια περιφερειακή οικονομική υπερδύναμη [3]. Οι κατευθυνόμενες και στρατευμένες αυτές αναλύσεις και προβλέψεις, τελικά δεν επιβεβαιώθηκαν, αφού η τουρκική οικονομία παραπαίει και το νόμισμα πηγαίνει από το κακό στο χειρότερο, με τους οικονομικούς δείκτες της χώρας στο 2020 να βρίσκονται στο χειρότερο επίπεδο.

Η άνοδος του Ερντογάν στην εξουσία και η μεγαλομανία του να ανασυστήσει την οθωμανική αυτοκρατορία, παραβιάζοντας το Διεθνές Δίκαιο και αγνοώντας τις διμερείς διεθνείς συνθήκες, αλλά και

να τεθεί ως επικεφαλής του αραβικού κόσμου, άλλαξαν ριζικά τις παραμέτρους στις σχέσεις μεταξύ των δυο χωρών. Μνημόνια συνεργασίας με την Ελλάδα ακυρώθηκαν εν τοις πράγμασι, μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης είναι εκτός εφαρμογής, ενώ οι δυο χώρες βρίσκονται σε παρατεταμένη ένταση που θα μπορούσε να οδηγήσει σε θερμό επεισόδιο. Επιπρόσθετα, για να νομιμοποιήσει τις παράνομες επεκτατικές βλέψεις του, ο Τούρκος πρόεδρος στράφηκε στην επισφαλούς νομιμότητας κυβέρνηση της Λιβύης, ενώ προσπαθεί να διεισδύσει στην βόρεια Αφρική, επισκεπτόμενος και την Τυνησία (που, όμως, έχει κρατήσει επιμελώς αποστάσεις από τον Ερντογάν) ή ερχόμενος σε επαφή με την Αλγερία. Με τις κινήσεις αυτές αποπειράται να δημιουργήσει αντιστάθμισμα στις έντονες και ασφυκτικές διπλωματικές κινήσεις της Αθήνας που τον οδηγούν σε ενδεχομένως μη υπολογισθείσα από αυτόν, διπλωματική απομόνωση [4].

Η Τουρκία έχει τρομακτικές ανάγκες σε ενέργεια. Η ζήτηση της χώρας που πρέπει να ικανοποιήσει και έναν πολύ μεγάλο πληθυσμό, καλύπτεται από ένα σημαντικό αριθμό σταθμών που παράγουν ηλεκτρική ενέργεια από πετρέλαιο και άνθρακα. Η αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας συνιστά πρόσφατη υπόθεση που απαιτεί χρόνο για να καρποφο-

ρήσει, αποτελούμενη κυρίως από κάποια μικρά ή μεγάλα υδροηλεκτρικά. Η ζήτηση σε ενέργεια εξυπηρετείται εν μέρει και από κάποιους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από φυσικό αέριο [5]. Δεν είναι τυχαία η επιθυμία της γειτονικής χώρας να επιλύσει εν μέρει το πρόβλημά της με την εγκατάσταση σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με πυρηνική τεχνολογία [6]. Βέβαια, αυτό συνεπάγεται την διάθεση δισεκατομμυρίων δολαρίων για την αγορά του εξοπλισμού, τον κίνδυνο στο περιβάλλον από τα απόβλητα [7], αλλά και τον τύπο της τεχνολογίας που θα χρησιμοποιηθεί, δεδομένου ότι πρόθεση της τουρκικής κυβέρνησης φαίνεται ότι είναι η μελλοντική χρήση της τεχνολογίας αυτής για άλλους σκοπούς. Υπό τις παραπάνω συνθήκες, είναι σαφές ότι η Τουρκία επιδιώκει με κάθε τρόπο την διέλευση αγωγών φυσικού αερίου από το έδαφός της, κυρίως του αζερικού φυσικού αερίου, προκειμένου να απολαμβάνει μεριδίου από το διερχόμενο αέριο για την κάλυψη των αναγκών της. Όσο ο βαθμός ανάπτυξης στην γείτονα αυξάνεται, τόσο οι ενεργειακές ανάγκες θα γίνονται επιτακτικότερες.

Η παραπάνω ανάγκη της Τουρκίας σε ενέργεια, σε συνδυασμό με τις μεγαλεπήβολες και πανάκριβες, φαραωνικές θα έλεγε κάποιος, εξαγγελίες του προέδρου

της για την συντήρηση της πολεμικής μηχανής και των μέτρων που κάθε φορά εξαγγέλλει για εσωτερική κατανάλωση, την οδήγησαν να εντείνει την προσπάθεια να λάβει μερίδιο στις ενεργειακές πλουτοπαραγωγικές πηγές που ανακαλύπτονται στην Μεσόγειο, έστω και με παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου. Για να μπορέσει να παραβιάσει το Διεθνές Δίκαιο και ιδίως το Δίκαιο της Θάλασσας -που, σημειωτέον, δεν έχει επικυρώσει- αλλά και για να δικαιολογήσει τη νομιμότητα των παραπάνω παραβιάσεων, ο Ερντογάν εφεύρε την «γαλάζια πατρίδα», ως το διεθνές ιδεολόγημα συγκάλυψης των επεκτατικών του βλέψεων. Ιστορικά, καθεστώτα ολοκληρωτικού ή αυταρχικού τύπου είχαν πάντοτε ανάγκη ιδεολογικής επίφασης των παρανόμων επεκτατικών βλέψεών τους. Με τα παραπάνω στοιχεία, η Τουρκία αυτοδικεί και αναδεικνύεται σε μιμητή της άγριας δύσης.

Ωστόσο, στην προσπάθειά του αυτή, ο Τούρκος πρόεδρος βρέθηκε αντιμέτωπος με περιφερειακά συμφέροντα άλλων χωρών, αφού οι κινήσεις του χαρακτηρίζονται από αυθαιρεσία και βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση με το Διεθνές Δίκαιο. Μπροστά στην κατάσταση αυτή, οι χώρες που έχουν άμεσα και νόμιμα συμφέροντα, συνεργάζονται πλέον σε πολλαπλά επίπεδα προκειμένου να αντιμετωπί-

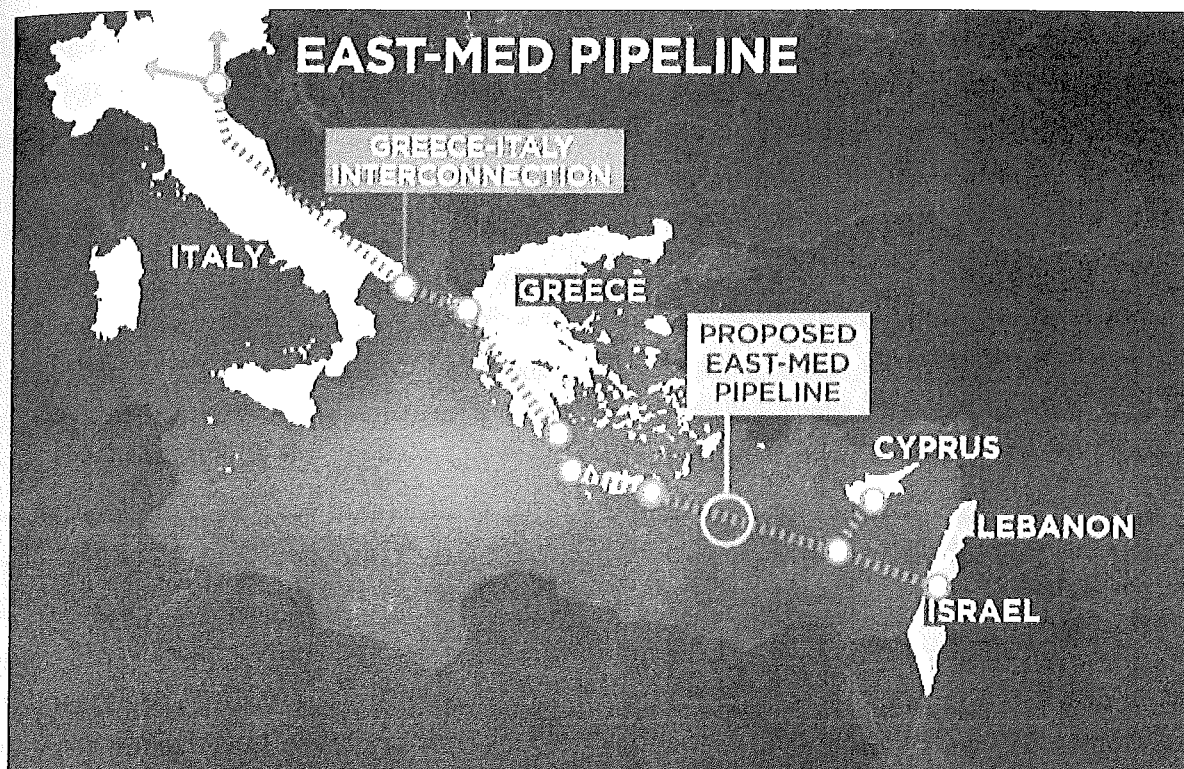
σουν την αιφνίδια στάση της Τουρκίας που μετέβαλε μια περιοχή σχετικής ηρεμίας, την μεσογειακή, σε κέντρο διεθνούς έντασης και προβλημάτων. Ο συνασπισμός αυτός στοχεύει και στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων αυτών των κρατών, τα οποία αμφισβητούνται από την Τουρκία.

Με το ένα πόδι του στην Ρωσία του Πούτιν και με το άλλο στην προσωπική του σχέση με τον Τραμπ, αμφότερα επισφαλής, ο Ερντογάν προσπαθεί να φέρει τους νόμιμους «ιδιοκτήτες» της περιοχής στο τραπέζι για να μοιραστούν μαζί του έναν πλούτο που δεν δικαιούται. Κατ' ουσίαν, αυτό που προσπαθεί να εισάγει είναι ένα ανάστροφο «ανατολικό ζήτημα», ήτοι μια προσπάθεια «διαμελισμού» της Μεσογείου σε ζώνες επιρροής, την μεγαλύτερη μερίδα από τις οποίες επιφυλάσσει για τον εαυτό του. Υπό τις συνθήκες αυτές, ένα από τα θιγόμενα μέρη είναι το Ισραήλ.

Το Ισραήλ διατηρεί, ως γνωστό, νόμιμα δικαιώματα στην έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων και έχει απόλυτο συμφέρον να συμπλέει με τις άλλες δυνάμεις της περιοχής στην αντιμετώπιση της τουρκικής αυθαιρεσίας [8]. Το Ισραήλ γνωρίζει καλά ότι είναι ενδεχόμενο να χρειαστεί να αντιμετωπιστεί δυναμικά η επιθεικότητα της Τουρκίας κάποια στιγμή, στην προ-

σπάθεια της τελευταίας να επιβουλευτεί πεδία υδρογονανθράκων που έχουν παραχωρηθεί νόμιμα σε εταιρείες. Από όλους όσους εμπλέκονται στην περιοχή, η Ελλάδα και το Ισραήλ είναι οι πλέον αξιόμαχες και αξιόπιστες δυνάμεις, όχι μόνο πολιτικά και οικονομικά, αλλά πρωτίστως σε επίπεδο στρατιωτικής αποτροπής. Οι δυο χώρες διαθέτουν ποιοτική και ποσοτική αεροπορική υπεροχή, ενώ η χώρα μας διαθέτει το πιο αξιόπιστο και αξιόμαχο ναυτικό στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο.

Το Ισραήλ, χωρίς να ανήκει σε κάποιον ευρύτερο αμυντικό συνασπισμό, συνεργάζεται διαχρονικά πολύ στενά με τις ΗΠΑ, οι οποίες βρέθηκαν σταθερά στο πλευρό του σε κάθε δύσκολη κατάσταση, αφού είναι ανέκαθεν ο πιο αξιόπιστος σύμμαχός τους στη Μέση Ανατολή. Η Ελλάδα ανήκει σε κάθε περίπτωση στην Δύση. Είναι κράτος-μέλος της ΕΕ και του ΝΑΤΟ και μάλιστα εξαιρετικά πιστό και αξιόπιστο μέλος των οργανισμών αυτών. Διαθέτει σημαντική διπλωματική διείσδυση σε παγκόσμιο επίπεδο, αφού επί δεκαετίες υπήρξε κέντρο αναφοράς ειρήνης και σταθερότητας στην περιοχή, χωρίς να παραβλέπουμε ότι σε αμφότερους τους παγκόσμιους πολέμους βρέθηκε ανεπιφύλακτα στο πλευρό των Δυτικών συμμάχων, καταβάλλοντας τον ανάλογο φόρο αίματος, σε αντίθεση

ΠΗΓΗ: EURONEWS

Ο χάρτης του προτεινόμενου αγωγού EastMed.

με την Τουρκία που τηρούσε σε κάθε περίπτωση θέση ουδέτερη έως εχθρική προς τους συμμάχους. Στη συνέχεια, η γεωγραφική και γεωπολιτική θέση της χώρας μας είναι πλέον εξαιρετικά σημαντική για τα Δυτικά συμφέροντα, δεδομένης της αναξιοπιστίας που εκπέμπει για μια ακόμη φορά η Τουρκία για την Δύση.

Το Ισραήλ δεν έχει χερσαία ή θαλάσσια σύνορα με την Ελλάδα και επομένως δεν τίθεται ζήτημα διεκδίκησης εδαφών ή άλλων συνοριακών διαφορών. Κατά συνέπεια, η στενότερη συνεργασία μεταξύ των δυο χωρών είναι σήμερα

πέραν από κάθε αμφιβολία επιτακτική, επιπρόσθετα και εκ του λόγου ότι τις δυο χώρες συνδέουν και παλαιοί πολιτιστικοί δεσμοί. Καθίσταται δε περισσότερο επιτακτική λόγω της αποφασισθείσας πλέον συνεργασίας για την κατασκευή του αγωγού EastMed (East Mediterranean Pipeline). Πρόκειται για τον αγωγό μήκους περίπου 1800 χιλιομέτρων που συνδέει άμεσα τις ενεργειακές πηγές της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, μεταφέροντας φυσικό αέριο από την Λεκάνη της Λεβαντίνης (Levant Basin) και συγκεκριμένα από τα κοιτάσματα Αφροδίτη και

Λεβιάθαν στην Ελλάδα, μέσω Κύπρου και Κρήτης. Εκτιμάται ότι ο αγωγός θα μεταφέρει 8-15 δισ. κ.μ. φυσικού αερίου ετησίως. Να σημειωθεί ότι η Λεκάνη της Λεβαντίνης που είναι περίπου τέσσερις φορές μεγαλύτερη από την έκταση της Κύπρου, μοιράζεται μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ. Το φυσικό αέριο θα μεταφέρεται μέσω του Ελληνικού Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου στους αγωγούς Poseidon (αγωγός ITG, Ελληνο-ιταλική κοινοπραξία) και στην συνέχεια από την Θεσπρωτία στην Ιταλία, ενώ μέσω του ελληνοβουλγαρικού αγωγού IGB στην Βουλγαρία και εκείθεν στην κεντρική Ευρώπη. Με την ήδη υπογραφείσα τριμερή συμφωνία (Ελλάδα, Ισραήλ, Κύπρος) [9], το Ισραήλ αναλαμβάνει την ασφάλεια μεγάλου τμήματος του αγωγού. Το έργο μετά την υλοποίησή του αποτελεί σημαντικό παράγοντα ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού, τόσο για τις συμβαλλόμενες χώρες, όσο και για ολόκληρη την Ευρώπη. Περαιτέρω, καθιστά τις συμβαλλόμενες χώρες (περιλαμβανομένης και της Ιταλίας) εξαρτώμενες οικονομικά μεταξύ τους, συνεπώς όποιος θίγει τα συμφέροντα επί του τμήματος του αγωγού σε μια χώρα, ουσιαστικώς προσβάλλει τα δικαιώματα όλων των λοιπών κρατών [10]. Ειδικότερα, ο αγωγός, πλην του γεωπολιτικού

ενδιαφέροντος, έχει και μεγάλη οικονομική σημασία για το Ισραήλ, δεδομένου ότι θα διακινεί (πωλεί) το φυσικό του αέριο στην οικονομικά ασφαλέστερη αγορά φυσικού αερίου του κόσμου, αφού το μισό δισεκατομμύριο των Ευρωπαίων πολιτών της ΕΕ και η βιομηχανία τους συνιστούν ένα πολύ ισχυρό και εμπορικά ασφαλές καταναλωτικό σύνολο.

Υπό τις συνθήκες αυτές, η κατασκευή του αγωγού ενδιαφέρει άμεσα και την Ιταλία [11], εξ ου και υποστηρίζει την συμφωνία και το έργο, ενώ ενδιαφέρει άμεσα και τις ΗΠΑ, επειδή επιτυγχάνει το επί χρόνια ζητούμενο, να απεξαρτήσει τις ευρωπαϊκές χώρες από το ρωσικό φυσικό αέριο. Εκ τούτου του λόγου, τον Μάρτιο 2019 οι ΗΠΑ συμμετείχαν στην αρχική υπογραφή της συμφωνίας, ενώ τον Δεκέμβριο 2019 ψηφίσθηκε στις ΗΠΑ και επικυρώθηκε από τον πρόεδρο Τραμπ η EastMed Act. Επιπρόσθετα, η διαρκώς κλιμακούμενη αμερικανογερμανική διαμάχη περί τον αγωγό Nordstream2, αυξάνει το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για τον αγωγό EastMed, αφού αξιολογείται και θεωρείται ως το πλέον σοβαρό «εργαλείο» για την απεξάρτηση της Ευρώπης από το ρωσικό αέριο.

Ο αγωγός EastMed έχει τρία κρίσιμα μέρη. Το ισραηλινό, το κυπριακό και το ελληνικό. Λόγω της προφανούς οικονομικής ση-

μασίας του, ενισχύει την θέση των τριών χωρών και σε σχέση με το Δίκαιο της Θάλασσας, αναφορικά με τα κυριαρχικά τους δικαιώματα. Είναι, ίσως, ο πλέον σημαντικός λόγος που ο Ερντογάν επιτίθεται στις τρεις αυτές χώρες, αμφισβητώντας τα δικαιώματά τους, προσπαθώντας με κάθε τρόπο να διεκδικήσει τεμάχιο της «πίτας» που θεωρεί ότι του ανήκει από τον νέο πλούτο της περιοχής. Επιπρόσθετα, το Ισραήλ δέχεται επιθέσεις από τον Ερντογάν, επειδή ο τελευταίος προσπαθεί να φανεί «προστάτης» και νέος «επικεφαλής» του αραβικού κόσμου και με τον τρόπο αυτό θεωρεί ότι κερδίζει έδαφος στις αραβικές συνειδήσεις.

Είναι συνεπώς ανυπολόγιστο ότι είναι προς το συμφέρον των δυο χωρών, Ελλάδος και Ισραήλ, η πλέον στενή συνεργασία. Μια τέτοια συνεργασία προστατεύει και την Κύπρο, ενώ εισάγει περαιτέρω θετική πολυπλοκότητα στην περιοχή, αφού όσο περισσότερα Δυτικά συμφέροντα αναμιγνύονται, τόσο η ασφάλεια των ενδιαφερομένων χωρών απέναντι στην επιθετικότητα της Τουρκίας, διασφαλίζεται. Μια συνεργασία που έστω και αργά θα πρέπει να επεκταθεί και διευρυνθεί ακόμα περισσότερο και σε πολλά επίπεδα, περιλαμβανομένης και της αμυντικής συνεργασίας, ακόμα και να φθάσει σε επίπεδο μιας ολοκληρωμένης συμμαχίας. Μια συ-

νεργασία που «ενοχλεί» πιο πολύ από όλα την Τουρκία για πολλούς λόγους. Η συνεργασία αυτή, εφόσον ολοκληρωθεί, θα είναι η πλέον σημαντική στην σύγχρονη ιστορία της περιοχής, αφού δεν έχει ιστορικά καταγραφεί κάποιο όμοιο προηγούμενο, στην ένταση και την ποιότητα που μπορεί να συμβεί.

Η συνεργασία αυτή πρέπει να είναι βιώσιμη και διαρκής, αφού τα κοινά συμφέροντα των δυο χωρών είναι πλέον διαχρονικά στη Μεσόγειο. Ο Ερντογάν, αργά ή γρήγορα, θα αποχωρήσει από την πολιτική σκηνή και στην θέση του θα αναλάβει την εξουσία είτε κάποιος από το κόμμα του με τις ίδιες ή ελαφρώς διαφοροποιημένες απόψεις είτε κάποιος από την αντιπολίτευση. Το προβληματικό στην τουρκική εξωτερική πολιτική έναντι της Ελλάδας είναι ότι η τουρκική αντιπολίτευση υπερθεματίζει εναντίον της κυριαρχίας και των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδος στο Αιγαίο και τη Μεσόγειο, προσπαθώντας να εκμεταλλευτεί τα εθνικιστικά ανακλαστικά των ψηφοφόρων. Η ιστορία μάς δείχνει ότι οι ελληνοτουρκικές σχέσεις έδειχναν σημεία βελτίωσης επί των εποχών ορισμένων Τούρκων πολιτικών, ωστόσο αυτή η βελτίωση ήταν προσωρινή και διαρκούσε όσο οι τελευταίοι ήταν στο προσκήνιο. Η Ελλάδα ήταν και είναι για την

Τουρκία ο εύκολος τρόπος και δρόμος για την εκτόνωση των εσωτερικών της προβλημάτων, μέσω της έκφρασης ενός διαχρονικού εθνικισμού. Επομένως, ο κίνδυνος των ανταγωνισμών για την επιρροή στο Αιγαίο θα είναι δυστυχώς μακροχρόνιος.

Μια στενή και προπαντός βιώσιμη και μακρόχρονη συνεργασία μεταξύ Ελλάδος και Ισραήλ που μπορεί να καταλήξει σε συμμαχία, απαιτεί την ικανοποίηση αμοιτέρων των μερών. Στις διεθνείς σχέσεις επικρατεί η αρχή της αμοιβαιότητας. Οι σχέσεις μεταξύ των χωρών δεν βασίζονται σε θεωρητικές και ηθικολογικές ευχές, αλλά στην εξυπηρέτηση αμοιβαίων συμφερόντων. Επομένως, στο πλαίσιο της αμοιβαιότητας αυτής, τα δυο μέρη, η οικονομική και στρατιω-

τική δύναμη των οποίων έχει κυρίαρχη και πολλαπλασιαστική ισχύ στην περιοχή, θα πρέπει να καλύπτουν στην διεθνή πολιτική σκηνή το ένα το άλλο, προκειμένου να εδραιωθεί η σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Αυτού του είδους η προσέγγιση πρέπει να γίνει δίχως επιφυλάξεις και με μόνο γνώμονα τα κοινά εθνικά συμφέροντα. Είναι καιρός και για την ελληνική εξωτερική πολιτική να βλέπει τα πράγματα με ρεαλιστικό τρόπο που να εξυπηρετούν σε ένταση και διάρκεια τα εθνικά συμφέροντα της χώρας και, σε ένα κόσμο διαρκώς μεταβαλλόμενο, να συμμαχεί με χώρες που μπορεί να συνεννοηθεί, για την θετική και την ουσιαστική υποστήριξη των άμεσων ζωτικών εθνικών της θεμάτων. ●

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

- [1] Τον Μάιο του 1990, η Ελλάδα αναγνώρισε επισήμως το Κράτος του Ισραήλ και η μέχρι τότε διπλωματική αντιπροσωπεία αναβαθμίστηκε σε Πρεσβεία.
- [2] Προβλέπεται ότι η οικονομία του θα κλείσει το 2019 με αύξηση 3,2% στο ΑΕΠ του και ανεργία 3,4%, ενώ ασήμαντη είναι και η αύξηση τιμών καταναλωτή στο 0,3% (πηγή: The Economist, Δεκέμβριος 2019).
- [3] Βλ. G. Friedman, The next 100 years, 2009, για την μη επιτυχημένη πρόβλεψη ότι δήθεν η Τουρκία ανέκκε στις χώρες που θα γινόταν μια μεγάλη περιφερειακή οικονομία μέχρι το 2020.
- [4] Σημαντική απάντηση τις παράνομες πιέσεις του συνιστά και το αρραγές εσωτερικό μέτωπο στην πολιτική ζωή της Ελλάδας, όπως αυτό εκφράζεται με τις δηλώσεις των κομμάτων στο Συμβούλιο Εξωτερικής Πολιτικής.
- [5] Με στοιχεία 2016, το πετρέλαιο συμμετείχε στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας κατά 31%, ο άνθρακας κατά 27% και το φυσικό αέριο κατά 28%. Η υδροηλεκτρική παραγωγή δεν ξεπερνούσε το 10%, ενώ οι ΑΠΕ βρίσκονται σε ποσοστό διεύθυνσης κάτω του 10%. Η ζήτηση του 2016 σε φυσικό αέριο ήταν 50 δις. κ.μ. (στην χώρα μας δεν ξεπέρασε τα 4,5 δις. κ.μ.). Γίνεται αντιληπτό ότι το μείζον της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας παράγεται από σημαντικά ρυπογόνες πηγές.
- [6] Ο πρώτος πυρηνικός σταθμός στο Akkuyu έχει δηλωθεί ότι θα έχει έναρξη λειτουργίας το 2023.
- [7] Ωστόσο, φαίνεται ότι ο Ερντογάν ουδόλως ενδιαφέρεται για την προστασία του περιβάλλοντος εν γένει, αφού δεν υπολόγισε την οικολογική καταστροφή που μπορεί να επέλθει, αν υλοποιηθεί το άνοιγμα της διώρυγας στην Κωνσταντινούπολη. Ευτυχώς που δεν πρόκειται να υλοποιηθεί ποτέ το έργο!
- [8] Το Ισραήλ έχει συνάψει συμφωνία οριοθέτησης της ΑΟΖ με την Κύπρο που υπογράφηκε στις 17 Δεκεμβρίου 2010 και τέθηκε σε ισχύ στις 25 Φεβρουαρίου 2011, βασισμένη στην μέση γραμμή. Η Τουρκία αντέδρασε την συμφωνία και το Ισραήλ απάντησε ότι «οι τουρκικές αξιώσεις που βασίζονται στην κατοχή της Βόρειας Κύπρου αποτελούν ανήκουστο θράσος για τα διεθνή ειωθότα» (βλ. και Α. Σιρατή, Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη, 2012, σελ. 177).
- [9] Στις 2 Ιανουαρίου 2020 υπογράφηκε στην Αθήνα μεταξύ των κυβερνήσεων της Ελλάδας, του Ισραήλ και της Κύπρου, η συμφωνία για την κατασκευή και λειτουργία του αγωγού MedEast.
- [10] Ο αγωγός EastMed έχει ενταχθεί από την ΕΕ στην κατηγορία των Έργων Κοινού Ενδιαφέροντος (PCF) του Κανονισμού (ΕΕ) 347/2013 και έχει χρηματοδοτηθεί με 34,4 εκατ. ευρώ για την εκπόνηση των τεχνικών του μελετών.
- [11] Η Ιταλία δεν υπέγραψε την αρχική συμφωνία της 2-1-2020, παρότι υποστηρίζει την κατασκευή του αγωγού σε όλα τα όργανα της ΕΕ και παρότι ο αγωγός συμφέρει ιδιαίτερα το ιταλικό σύστημα φυσικού αερίου και την σχετική μεγάλη ζήτηση της χώρας σε φυσικό αέριο. Η ερμηνεία ότι δήθεν υπάρχουν αντιδράσεις κατοίκων για την διέλευση του αγωγού στο ιταλικό έδαφος στερούνται σοβαρής αιτιολόγησης. Μάλλον τα αίτια θα πρέπει να αναζητηθούν σε διαφορετικές απόψεις μεταξύ των μελών της κυβέρνησης συνασπισμού, όπου άλλες δυνάμεις υποστηρίζουν την άμεση υποστήριξη του έργου, άλλες προτιμούν να μην οξύνουν τα πράγματα με την Τουρκία, μέχρις ότου βρεθεί μια καθαρή ειρηνική λύση στο Λυβικό, όπου η Ιταλία έχει χρόνια παρουσία. Τελικά, θεωρούμε ότι η Ιταλία σύντομα θα προσχωρήσει στην συμφωνία.